

Sandrine Cazes, Alena Nešporová: *Labour markets in transition: Balancing flexibility and security in Central and Eastern Europe* Geneva, International Labour Office 2003, 148 s.

Trh práce se nachází přímo v centru ekonomických a sociálních problémů, a v každé zemi proto představuje citlivé politické téma. V transformujících se společnostech jsou tyto problémy dále ztíženy dvěma okolnostmi. Zaprvé, ekonomické problémy zde jsou vážnější a efektivita institucionálního rámce při jejich řešení je nižší. Za druhé, dostupnost údajů o těchto problémech je omezená a jejich analýza není tak pokročilá jako v západních společnostech. Možnosti a dosah této analýzy jsou navíc omezeny vsudypřítomnou, avšak skrytou neformální ekonomikou, která způsobuje, že statistické údaje týkající se pracovního trhu nejsou spolehlivé. V důsledku toho ani politiky nemohou být tak dobře promyšlené a zacílené jako v rozvinutých zemích.

Čtenáři informativní studie Sandrine Cazes a Aleny Nešporové si jistě vzpomenou na zakladatelskou práci Anthony B. Atkinsona a Johna Micklewrighta *Economic Transformation in Eastern Europe and the Distribution of Income* (Cambridge: Cambridge University Press 1992). V této publikaci bylo za spolupráce výzkumníků ze sledovaných zemí shromážděno velké množství podrobných dat o příjmových nerovnostech, které byly poutavým způsobem nabídnuty nedočkavým zájemcům. Od svého vydání patří uvedená kniha k nejcitovanějším. Zde recenzovaná studie představuje srovnatelný pokus pro oblast trhu práce v transformujících se zemích, a může se tedy stát stejně užitečným zdrojem informací a podkladem pro srovnání a další analýzy.

Srovnání obou publikací odpovídá ještě z jiného hlediska. Výzkum jak v oblasti mzdové a příjmové nerovnosti, tak v oblasti trhu práce je u nás i po 15 letech svobodného bádání nedostatečně rozvinutý, mezera dělící nás od vyspělých zemí se zmenšila jen velmi málo. Je tomu tak přesto, že nechybí statistické

ká šetření (Výběrová šetření pracovních sil a Mikrocensy) a že není velkým problémem najít finance pro doplňující empirický výzkum na takto závažná témata. Ani rostoucí nezaměstnanost nepodnítila větší studie na toto téma – připravovaný sborník ČNB pod vedením V. Fleka zaplňuje částečně některá bílá místa. Autorky měly s českými daty problémy – časové řady nejsou dostatečně aktuální, někde data chybí a takový klíčový údaj, jako je pohyb ze zaměstnání do zaměstnání, je zjevně podceněný. O to podnětnější je ovšem čtení jejich práce.

Výzkum, z něž publikace vychází, se nese v duchu *Decent Work Agenda* Mezinárodní organizace práce a Strategie zaměstnanosti EU. Klíčovým slovem zde je „flexicurity“, což je označení pro snahu poskytnout pracovníkům dostatek sociálních jistot a zároveň pro ně vytvořit šance a motivace k vyšší zaměstnanosti, pracovní mobilitě a flexibilitě. Takový přístup by měl vytvořit dostatečně velký prostor pro vyjednávání mezi sociálními partnery a politikům nabídnout širší výběr možností. Dánský či nizozemský přístup, spolu s dalšími pokusy poskytují konkrétní příklady reformem evropského sociálního státu směřujících k vytvoření nových pracovních příležitostí a zvýšení ekonomické efektivity.

Útlá, přitom však velmi obsažná publikace se zabývá širokým okruhem transformačních zemí a plně respektuje jejich různorodost. Autorky si pozorně všímají faktorů podmiňujících rozdíly mezi nimi. Rozmanitost existujících situací a cest vývoje převádějí na společného jmenovatele pouze tehdy, když se snaží zobecňovat. Dospívají tak k rozlišení dvou základních skupin zemí – střední a jihovýchodní Evropy spolu s baltickými státy (kde odpovědnost za zaměstnanost přešla z podniků na veřejné instituce), a ostatních republik bývalého Sovětského svazu (s pokračující odpovědností firem, a to i za cenu nižší produktivity).

Kniha je rozdělena do šesti rozsáhlých kapitol: přehled vývoje v oblasti pracovního trhu v 90. letech, měnící se charakteristiky za-